

Aluekehittämistä koskevan lainsäädännön uudistaminen 2021+ (HE 47/2021 vp)

HaV asiantuntijakuuleminen 7.5.2021

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Uudistuksen lähtökohdat ja organisointi

- Uudistuksen lähtökohtana hallitusohjelman linjaukset, EU-asetusehdotukset ohjelmakaudelle 2021–2027 sekä kansallisen aluekehittämisyhteistyön päivittämisen tarpeet
- Lakityötä tukemaan TEM asetti **valmisteluryhmän (ns. lakityöryhmä)**
 - Mukana keskeiset ministeriöt (VM, OKM, STM, LVM, MMM, SM, YM, TEM), maakuntien liitot, ELY-keskukset, suuret kaupungit, seutukaupungit sekä järjestöt (SAK, STTK, AKAVA, Yrittäjät, EK, Keskuskauppakamari, Kuntaliitto, Luonnonsuojeluliitto, MTK, SOSTE ry).
- Ryhmän toimikaudeksi asetettiin 2.10.2019 - 31.12.2020, jatkettu 2021 loppuun asetusten valmistelua varten.
- Valmisteluryhmä toimii Alueiden uudistumisen neuvottelukunnan alaisuudessa
- Lakivalmistelua tukevat myös Koheesio2021+ ryhmä ja sen alainen hallintojaosto.
- Valmisteluryhmä on kuullut asiantuntijoita ja muita sidosryhmiä työn aikana. Lakiluonnoksista järjestettiin kuulemistilaisuus ja lausuntokierros keväällä 2020.

Uudistuksen aikataulu

Virkavalmistelu alkoi syksyllä 2018;
Lakityöryhmän työ alkoi 8/2019

Hallituksen esitys lausunnoilla 4-5/2020

Hallituksen esityksen käsittely valtioneuvostossa ja
eduskuntakäsittely, kevät 2021

Lakiin perustuvat asetukset lausunnoilla 4-5/2021

Lait ja asetukset on tarkoitettu tulemaan voimaan
1.9.2021

Ohjelman toimeenpanon (hankehaut) käynnistämisen edellytykset – alustava aikatauluarvio 2021*

*Ei koske JTF:ää eikä vähävaraisten aineellisen avun hankkeita, joiden toimeenpano alkaa v. 2022.

ALKE-lakien ja asetusten uudistaminen

Kumottava lainsäädäntö:

- Laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista (ns. Alke-hallintolaki, [7/2014](#))
- Laki alueiden kehittämisen ja rakennerahastohankkeiden rahoittamisesta (ns. rahoituslaki, [8/2014](#))
- Näiden lakien nojalla annetut asetukset:
 - Valtioneuvoston asetus alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista ([356/2014](#))
 - Valtioneuvoston asetus alueiden kehittämisen ja rakennerahastohankkeiden rahoittamisesta ([357/2014](#))
 - Valtioneuvoston asetus rakennerahastoista osarahoitettavien kustannusten tukikelpoisuudesta ([358/2014](#))
- Laki ulkorajan ylittävistä yhteistyöstä ([657/2015](#) ENI)

Uusi säädettävä lainsäädäntö:

- Laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (ns. **toimeenpanolaki**)
- Laki alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta, (ns. **rahoituslaki**)
- Näiden lakien nojalla annettavat asetukset:
 - Valtioneuvoston asetus alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (ns. **toimeenpanoasetus**)
 - Valtioneuvoston asetus alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta (ns. **rahoitusasetus**)
 - Valtioneuvoston asetus Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan rahastoista rahoitettavien kustannusten tukikelpoisuudesta (ns. **tukikelpoisuusasetus**)

EU:n alue- ja rakennepolitiikan asetusehdotukset 2021–2027

- Yleisasetusehdotus (CPR) - hallinnointia koskevat yhteiset säännöt seitsemälle rahastolle:
 - Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)
 - Euroopan sosiaalirahasto plus (ESR+)
 - Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)
 - Koheesiorahasto
 - Euroopan meri- ja kalatalousrahasto (EMKR)
 - Turvapaikka- ja maahanmuuttorahasto (AMIF)
 - Rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusväline (BMWI)
 - Sisäisen turvallisuuden rahasto (ISF)
- Asetusehdotus Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) ja koheesiorahastosta
- Asetusehdotus Euroopan Sosiaalirahasto Plussasta (ESR+)
- Asetusehdotus Euroopan aluekehitysrahastosta ja ulkoisista rahoitusvälineistä tuettavaa Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitetta (Interreg) koskevista erityissäännöksistä
- Asetusehdotus oikeudenmukaisen siirtymän rahaston perustamisesta (JTF)

1. lakiehdotus: Laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (*toimeenpanolaki*)

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Mistä säädetään, kun säädetään alueiden kehittamisestä ja rakennerahastotoiminnan toimeenpanosta?

- Alueiden kehittamisestä ja sen tavoitteista
- Aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan tehtäviä hoitavista viranomaisista ja niiden tehtävistä sekä keskinäisistä suhteista
- Aluekehittämisen kansallisesta ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmatyöstä ja sopimusmenettelyistä sekä keskeisistä suunnitteluasiakirjoista
- Jäsenvaltioiden välisten Interreg-ohjelmien sekä EU:n ulkorajat ylittävän yhteistyön Interreg-ulkorajaohjelmien hallinnoinnista Suomessa
- Toimeenpanon seurannasta, arvioinnista, tukialuejaosta

Keskeisiä muutoksia – toimeenpanolaki (1/3)

- Aluekehittämisen tavoitteet – täsmennetään pitkän aikavälin tavoitteita
 - ilmastonmuutos ja sen hillintä sekä kestävä kehityksen tavoitteet huomioon
 - alueiden älykäs erikoistuminen, kasvua tukeva elinkeino- ja innovaatorakenne
- Selkeytetään maakuntien liittoja (7 §) ja niiden tehtäviä sekä yhteistyötä koskevaa (17 §) sääntelyä
- Maakuntien liittojen yhteistoiminta-alueet (nyk. lain 18-21§) – esitetään poistettavaksi
 - Säädettiin ALKU-uudistuksen yhteydessä v. 2010 alkaen, jotta yhteistoimintaa syntyisi säännönmukaisesti maakuntien sekä niiden ja valtion aluehallintoviranomaisten välillä
 - yhtä maakuntaa laajemmalla alueella ylimaakunnallisissa strategisesti merkittävässä asioissa (aluejako sidottiin yhteensopivaksi ELY-keskusten alueiden kanssa, joissa oli kolme vastuualueutta eli yhdeksän toimialueen kanssa)
 - Käytännön merkitys lähinnä edunvalvonnallinen tai toiminta hiipunut (kysely syksy 2019)
 - Säilytetään: yleinen maakunnan liittojen yhteistyötä koskeva säännös (18 §), jonka perusteella monenlainen yhteistyö mahdollista
- Maakunnan yhteistyöryhmä (MYR) – kevennetään sääntelyä
 - Edelleen aluetason kumppanuuselin, tehtävänä valmistelun ja toimeenpanon yhteensovittaminen
 - Kokoonpanosta ja sihteeristöstä säädetään tarkemmin VN:n asetuksella
- Alueiden uudistumisen neuvottelukunta – nimi vaihtuu
 - Aikaisemmin: Alue- ja rakennerahastopolitiikan neuvottelukunta

Keskeisiä muutoksia – toimeenpanolaki (2/3)

- Ohjelmaperusteisuus > siirrytty jo vuorovaikutukseen ja sopimuksellisuuteen
 - Maakuntaohjelman sisältö ja asema säilyy, sääntelyä kevennetään
 - Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmasta – *luovutaan*; korvautuu EU-ohjelman alueellisella rahoitussuunnittelulla ja alueiden kehittämisen keskusteluilla
 - Maakuntasuunnitelma korvataan ilmaisulla: *pitkän aikavälin strategiset linjaukset* (vrt. Maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksessa maakuntasuunnitelma tod. näköisesti poistuu)
 - Erityisohjelmat – *luovutaan*
 - osaamiskeskusohjelma (OSKE), aluekeskusohjelma (AKO) ja koheesio- ja kilpailukykyohjelma (KOKO)
 - Jää: EU:n kumppanuussopimus, uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027, Kestävä kaupunkikehittäminen
- Välittäviä toimielimiä olisivat maakuntien liitot, ELY-keskukset ja Ruokavirasto (uusi)
 - Välittävä toimielin hoitaa sille annettuja hallintoviranomaisen tehtäviä hallintoviranomaisen lukuun ja sen vastuulla
- Yhteistyösopimusmenettely säilyy (28 §) ja vahvistuu
 - sopimusmenettelyt erilaisten alue- ja kaupunkityyppien kanssa (eri välineet erityyppisillä alueilla; ei sovelleta MAL-sopimuksiin)
- Aluekehittämisen keskustelut – uusi toimintamalli vakiinnutetaan
 - keskustelut kytketään aluekehittämispäätökseen ja maakuntaohjelmien toteuttamiseen, aluekehityksen tilannekuvaan
- Tukialuejaot säilyy, ÄRM poistuu laista
 - äkillisten rakennemuutosalueiden määrittelystä luovutaan, mutta toimintamalli vakiintunut ja jatkuu

Keskeisiä muutoksia – toimeenpanolaki (3/3)

- Interreg-ohjelmiin ja Interreg-ulkorajaohjelmiin liittyvät muutokset:
 - Ei enää erillistä ulkorajaohjelmien omaa lakia (nykyinen ENI-laki 657/2015), sillä myös EU-tasolla sääntely on koottu yhteen asetukseen eli toimeenpanoa ohjaavaan Interreg-asetukseen
 - Uusi käsite: Interreg-ulkorajaohjelma (aiemmin ENI-laissa käytetty käsitettä ”yhteinen toimintaohjelma”)
- Tarkastusviranomaisena voi toimia jatkossa vain valtiovarainministeriö, ei enää maakunnan liitto
- Hallinnolliset tarkastukset siirtyvät tehtävän muuttuessa ja riskienhallinnan parantamiseksi yksityisiltä tilintarkastajilta maakunnan liitoille Interreg-ohjelmissa. Tuen saajien näkökulmasta hallinto kevenee.
- Kansallisen vastinrahoituksen hallinnointi siirtyy maakuntien liitoille kaikkien Interreg-ohjelmien osalta, TEM ei enää myönnä rahoitusta suoraan hankkeille. Tuen saajien näkökulmasta menettely yhdenmukaistuu ohjelmien välillä.
- TEM:lle luodaan lainsäädännössä selkeämmät puitteet puuttua mahdollisiin väärinkäytöksiin

2. lakiehdotus: Laki alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta (*rahoituslaki*)

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Mistä rahoituslaissa säädetään?

- Kolmen eri rahoituslähteen hanketukia koskevia säännöksiä
 - Kansallisista alueiden kehittämisen varoista myönnettävät tuet
 - Euroopan unionin alue- ja rakennepoliitiikan ohjelman varoista ohjelmakaudella 2021-2027 myönnettävät tuet
 - Interreg-ohjelmien ja Interreg-ulkorajaohjelmien kansallinen vastinrahoitus
- Säännöksiä em. hanketukien tukimenettelystä
 - Myöntämisen edellytyksistä, tuen saajasta, tuen saajan keskeisistä velvollisuuksista,
 - Hakemisesta, tukipäätöksestä ja tuen maksamista koskevista menettelyistä
 - Tukien käytön valvonnasta, takaisinperinnästä ja muista jatkotoimenpiteistä, muutoksenhausta
- Yleisiä säännöksiä esim. tietojärjestelmä, tietojen luovuttaminen ym.
- Tukilajikohtaisia erityissäännöksiä

Keskeisiä muutoksia – rahoituslaki (1/2)

- Uudet Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelman tukimuodot huomioidaan laissa
 - Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (9 ja 12 §)
 - Vähävaraisten aineellisen avun hankkeet (15 §)
- Hankkeiden tukimenettelyyn esitetään vain vähäisiä muutoksia
 - Yhteisesti toteutettavat hankkeet: EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmassa käyttöön uusi ryhmähanke (kansallisissa varoissa säilyy yhteishanke)
 - Tuen siirto -menettelystä luovutaan (pienien toimijoiden osallistuminen mahdollistettaisiin muilla tavoin)

Keskeisiä muutoksia – rahoituslaki (2/2)

- Interreg-ohjelmien ja Interreg-ulkorajaohjelmien kansallisen vastinrahoituksen toimeenpanoa koskevat erityissäännökset koottu omaan lukuunsa
 - Säännökset pääsääntöisesti uusia
 - Aiempi sääntely ollut osittain puutteellista; lainsäädäntöön tuodaan ”näkyväksi” käytössä jo olleet menettelyt ja osin tarkennetaan niitä
 - Kansallisen vastinrahoituksen osalta noudatetaan pääsääntöisesti samoja sääntöjä, kuin EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman varoista myönnettävissä tuissa
 - Tarkastusoikeuksien osalta on tarkennettu maakunnan liittojen oikeutta tehdä tarkastuksia, kun ne toimivat ohjelmien valvojina tai kansallisen vastinrahoituksen hallinnoijina
- Hallinnollisen taakan vähentäminen
 - Yksinkertaistettujen kustannusmallien käytön laajentaminen; kustannusmalleista säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella (ns. tukikelpoisuusasetus)
- Rakenteellisia ratkaisuja
 - Selkeyden vuoksi nykyistä rahoituslakia tarkempi viittaaminen EU-asetuksiin ja valtionavustuslakiin
 - Henkilötiedoista säättäminen nykyistä lainsäädäntöä tarkemmin (GDPR:n tuomat vaatimukset)